

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ АГРАРНИХ НАУК УКРАЇНИ

**НАЦІОНАЛЬНИЙ НАУКОВИЙ ЦЕНТР
“ІНСТИТУТ АГРАРНОЇ ЕКОНОМІКИ”**

ЛОМАЧЕНКО Тетяна Іванівна

УДК 330.341.1:338.432

**ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК АГРОПРОМИСЛОВОГО
ВИРОБНИЦТВА УКРАЇНИ:
теорія, методологія і організація**

08.00.03 – економіка та управління національним господарством

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора економічних наук

Київ – 2011

Дисертацією є рукопис

Робота виконана в Національному науковому центрі “Інститут аграрної економіки” Національної академії аграрних наук України

Науковий консультант: доктор економічних наук, професор,
академік НААН
КРОПИВКО Михайло Федорович
Національний науковий центр
“Інститут аграрної економіки”,
завідувач відділу

Офіційні опоненти: доктор економічних наук,
член-кореспондент НААН
ВОЛОДІН Сергій Анатолійович,
ЗАТ "Інститут інноваційного провайдингу"
генеральний директор

доктор економічних наук, професор
БУЗНІ Артемій Миколайович,
Таврійський національний університет
ім. В.І.Вернадського, професор кафедри
менеджменту підприємницької діяльності

доктор економічних наук, професор
ДОГА Валерій Семенович,
Одеський державний аграрний університет,
професор кафедри економічної теорії та аграрної
економіки

Захист дисертації відбудеться “ _____ ” _____ 2011 р. о 12-й годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.350.01 в Національному науковому центрі “Інститут аграрної економіки” за адресою: 03680, м. Київ, МСП, вул. Героїв Оборони, 10, конференц-зал, 3 поверх, к. 317.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Національного наукового центру “Інститут аграрної економіки” за адресою: 03680, м. Київ, МСП, вул. Героїв Оборони, 10, к. 212.

Автореферат розісланий “ _____ ” _____ 2011 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради,
доктор економічних наук

О.Г. Шпикуляк

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Сучасний етап розвитку світової господарської системи характеризується прискоренням науково-технічного прогресу, зростаючою інтелектуалізацією основних чинників виробництва. Інтенсивне проведення наукових досліджень, розробка на їх основі новітніх технологій, вихід з ними на світові ринки й розгортання міжнародної інтеграції в науково-виробничій сфері в умовах глобалізації економіки фактично стали стратегічною моделлю економічного зростання для індустріально розвинених країн. Інтелектуальні ресурси в сукупності з новітніми технологіями визначають перспективи господарювання, стають показником рівня економічної незалежності країни і перетворюються на один з найважливіших чинників конкурентоспроможності національної економіки.

Економічні аспекти проблеми інновацій постійно знаходяться в центрі уваги учених і практиків, першими з яких стали В. Зомбарт, Й. Шумпетер, М. Туган-Барановський, М. Кондратьєв, П. Сорокін. Значним є вклад в теорію інноваційної природи підприємництва наукових праць К. Маркса, А. Сміта, Же.-Б. Сея, Р. Кантільйона, Й. Тюнена, Ф. Найта, А. Кірцнера, Ф. Перу, П. Друкера, Р. Гінса, М. Вебера, Ф. Хайека, А. Хоськінга. У працях вітчизняних і зарубіжних учених В. Андріана, Ю. Бажала, Л. Білозора, С. Володіна, В. Гейця, О. Гудзінського, М. Голомші, Н. Гончарової, І. Должанського, М. Долінського, Т. Загорної, Ю. Каракай, М. Коденської, Р. Косенкової, М. Кропивка, В. Кушерець, Б. Леонтєва, М. Мазура, М. Маліка, М. Місюка, В. Олійника, В. Покотілової, Д. Попович, П. Саблука, І. Сиваченко, І. Соловйова, Л. Федулової, О. Школьного та інших висвітлено загальнотеоретичні, методологічні й практичні аспекти інноваційної економіки, кооперації науки і бізнесу, що забезпечують її спрямованість на досягнення конкретних результатів, а також основні напрями подальших змін у системі інноваційного розвитку аграрного сектору України.

Вагомий внесок в обґрунтування концептуальних основ формування і функціонування інноваційної інфраструктури забезпечили зарубіжні й вітчизняні вчені О. Амоша, М. Бабієнко, О. Гальчинський, С. Валдайцев, О. Витвицька, О. Власенко, О. Дацій, Д. Кокурін, М. Кулаєць, А. Мазур, П. Музика, Л. Нехорошев, М. Підмогильний, А. Поручник, В. Россоха, П. Херріс, М. Чумаченко, Д. Шелтон та ін. У роботах вітчизняних авторів встановлена об'єктивна необхідність формування інноваційної інфраструктури забезпечення інноваційних процесів в АПВ, визначені цілі, завдання, чинники, об'єкти, суб'єкти, основні елементи структури ринку інновацій з урахуванням зарубіжного досвіду та національних особливостей. Здійснено значний вклад у розробку критеріальної бази ринку інновацій. Різні аспекти стратегічного управління інноваціями, інноваційними проектами, індикаторів інноваційного розвитку, оцінювання ефективності інноваційних програм досліджуються В. Баранчевим, І. Глушценком, Г. Гольдштейном, П. Завліним, Г. Зінченком, С. Ільєнковою, А. Казанцевим, В. Кравцовою, С. Остапюк, В. Переходовим, А. Пригожиним, А. Трифіловою, Р. Фатхутдіновим, С. Філіним, К. Янковським та ін. Водночас з висвітленням теоретичних і практичних проблем окремих компонент інноваційного розвитку агропромислового

виробництва у вітчизняній економічній науці не сформовано системного підходу до інноваційних процесів у галузі та ухвалення науково обґрунтованих управлінських рішень щодо стійкого соціально-економічного розвитку аграрного сектору в умовах конкурентного ринкового середовища. Недостатньо досліджені соціально-економічні аспекти ефективного функціонування ринку інновацій, формування інноваційної інфраструктури для реалізації різних варіантів підтримки і стимулювання суб'єктів господарювання до впровадження результатів наукових досліджень і науково-технічних розробок. Дискусійним залишається питанням інноваційного розвитку агропромислового виробництва.

Відповідно до зазначеного актуальність теми дослідження зумовлена:

- суспільно-історичною значущістю переходу економіки на інноваційний шлях розвитку;
- необхідністю ефективної комплексної модернізації агропромислового виробництва на інноваційній основі;
- важливістю використання міжнародного досвіду інноваційного забезпечення економічного розвитку аграрного сектору та формування моделей сучасних підприємств галузі.

Особливої гостроти та актуальності набувають питання трансформації інституційного середовища аграрного сектору, перехід до науково обґрунтованої моделі управління, основу якої становлять інтеграційні процеси на агропромислових підприємствах.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана відповідно до науково-дослідних робіт Національного наукового центру “Інститут аграрної економіки” “Науково-методологічне забезпечення удосконалення системи управління соціально-спрямованим агропромисловим виробництвом” (номер державної реєстрації 0106U006640), 2006–2010 рр., де автором обґрунтовано концептуальні підходи до організації інноваційного процесу і напрями інтеграції науки з виробництвом.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є розробка теоретико-методологічних підходів до інноваційного забезпечення соціально-економічного розвитку агропромислового виробництва і практичних рекомендацій з вдосконалення стимулювання суб'єктів господарювання щодо впровадження результатів наукових досліджень і науково-технічних розробок, які забезпечують ефективне функціонування ринку інновацій і стійкий розвиток галузі.

Комплексний характер поставленої мети зумовив необхідність вирішення наступних завдань:

- узагальнити теоретико-методологічні підходи до визначення категорій “інновації”, “інноваційний та інвестиційний процеси”, “управління інноваційно-інвестиційною діяльністю”, “інноваційного розвитку” та розкрити роль і значення інновацій в соціально-економічному розвитку суспільства;
- здійснити класифікацію видів інноваційної продукції в агропромисловому виробництві та послуг за їх освоєнням;
- розробити концептуальні підходи до організації інноваційного процесу на основі поєднання етапів життєвих циклів новацій і нововведень в агропромисловому

виробництві;

- розробити імітаційну модель системи «виробник інноваційної продукції – поширення (реалізація) знань та інформації – споживач інноваційної продукції» з урахуванням особливостей сільського господарства для моделювання створення й ефективного впровадження науково-технічних розробок в агропромислове виробництво;

- визначити основні напрями інтеграції науки з виробництвом, а також розвитку ринку інновацій в Україні;

- обґрунтувати складові інфраструктури ринку інновацій, що забезпечують умови для просування інноваційної продукції до споживача;

- виявити особливості інноваційного забезпечення соціально-економічного розвитку аграрного сектору економіки та основні напрями державної підтримки агропромислового виробництва;

- розробити організаційно-економічний механізм підтримки і стимулювання інноваційної діяльності на основі фінансового забезпечення, розвитку приватно-державного партнерства та консалтингового супроводу інновацій.

Об'єктом дослідження обрано процес інноваційно-інвестиційного розвитку агропромислового виробництва, чинники та шляхи його вдосконалення.

Предметом дослідження є сукупність теоретико-методологічних і практичних підходів до інноваційного розвитку агропромислового виробництва України.

Методи дослідження. Для досягнення мети дисертаційного дослідження були використані загальнонаукові і спеціальні методи, зокрема: історичний – при узагальненні еволюції поглядів представників різних наукових шкіл на проблеми інновацій; абстрактно-логічний – під час постановки мети і завдань дослідження, теоретичного узагальнення і формулювання висновків; монографічний – у процесі вивчення літературних джерел, законодавчих та інших нормативно-правових актів державного регулювання інноваційних процесів в агропромисловому виробництві; структурно-функціональний – для аналізу змін, що відбуваються в аграрному секторі економіки в умовах реалізації стратегії інноваційного розвитку; порівняльного аналізу – під час визначення відмінностей в механізмах державної підтримки інноваційного розвитку сільського господарства в Україні та країнах з розвинутою ринковою економікою; економіко-статистичний – у процесі аналізу фактичного стану аграрного виробництва; кореляційно-регресійний – при оцінюванні впливу чинників і розробці методів управління для підвищення економічної ефективності інноваційного розвитку; імітаційного моделювання – для розробки моделі інноваційних процесів у системі АПВ.

За інформаційну базу дослідження слугували законодавчо-нормативні акти, що регламентують інноваційну діяльність в Україні, матеріали Державного комітету статистики України, інформаційно-аналітичні звіти комітетів Верховної Ради України, аналітичні огляди Міністерства аграрної політики і продовольства України, Міністерства АПК АР Крим, офіційні матеріали Світового банку, Європейської комісії, інших міжнародних організацій, монографії та науково-аналітичні статті вітчизняних і зарубіжних учених, Internet-ресурси, матеріали дискусій на наукових конференціях, результати особистих досліджень і спостережень автора.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в теоретичному узагальненні й науковому обґрунтуванні підходів до створення і впровадження інновацій в агропромисловому виробництві, розв'язанні проблеми інтеграції освіти, науки і виробництва в ринкових умовах, стимулювання суб'єктів господарювання до впровадження результатів наукових досліджень і науково-технічних розробок. Основними результатами дослідження, які характеризують новизну і виносяться на захист, є наступні:

вперше:

- розроблено концептуальний підхід до організації комплексного інноваційно-інвестиційного процесу на основі поєднання етапів життєвих циклів новацій (з позицій виробників інноваційних товарів і послуг) та нововведень (з позицій споживачів інноваційних ресурсів, фінансовим результатом яких є розміри інвестицій в основний капітал на освоєння нововведень), що дає змогу узгоджувати їх інтереси, скоротити терміни і підвищити соціально-економічну ефективність розробки та впровадження інновацій;

- запропоновано варіанти інтеграційних взаємозв'язків та реалізації інновацій в системі «виробник інноваційної продукції – поширення знань та інформації – споживач інноваційної продукції в АПВ», що дає можливість встановити раціональні організаційні взаємодії учасників ринку інновацій в АПВ та сприяє удосконаленню його інфраструктури;

- розроблено на основі використання вдосконаленого методу ітерацій імітаційну модель системи «виробник інноваційної продукції – поширення знань та інформації – споживач інноваційної продукції в АПВ», яка дає змогу створювати та ефективно впроваджувати у виробництво науково-технічні розробки, а також забезпечувати їх просування на ринок інноваційної продукції;

удосконалено:

- методичний підхід до аналізу ефективності інноваційного процесу, що дає можливість за контрольними точками та етапами життєвого циклу інновацій скоротити обсяг розрахунків, уточнювати взаємні вимоги споживачів і виробників інновацій, уникати невдач і ризиків у процесі реалізації інноваційного проекту;

- механізм формування інтегрального науково-виробничого об'єднання (асоціація, консорціум, кластер), що базується на взаємозв'язку науки, супроводу та поширення інновацій, забезпечує скорочення термінів і витрат при впровадженні інноваційної продукції, і формування прямих зв'язків між виробниками і споживачами інноваційної продукції;

- організаційно-економічний механізм підтримки і стимулювання інноваційної діяльності на засадах фінансового забезпечення, приватно-державного партнерства, консалтингового супроводу інновацій, що включає стимулювання інноваційної діяльності підприємств АПВ та забезпечення економічних інтересів споживачів інноваційної продукції;

набули подальшого розвитку:

- концепція управління інноваційним забезпеченням агропромислового виробництва, що включає основні положення загальної теорії економічного розвитку та теорії управління, базується на потребах суспільства й забезпечує

реалізацію інтегрованого інноваційно-інвестиційного підходу до забезпечення розвитку АПВ, а також визначає принципи реалізації й умови впровадження інноваційних товарів та послуг відповідно до цільової спрямованості аграрних перетворень;

– теоретичні положення інноваційного розвитку в системі економіки знань на засадах цільової спрямованості, особливостей об'єкта дослідження, рівня наукового доробку дефініцій, що поглибило розуміння категорії «інновація» і дало можливість у концептуальному аспекті змісту категорії поглибити сутність понять «новація», «нововведення», «інноваційна діяльність», «інноваційний розвиток», «інноваційний процес», «управління системою інноваційного розвитку»;

– класифікація видів інноваційної продукції в АПВ і послуг з їх освоєння, що базується на специфічних особливостях агропромислового виробництва, включає порівняльні переваги інновацій і дає змогу системно аналізувати й прогнозувати стан ринку інноваційної продукції та результативність заходів щодо інноваційного розвитку АПВ;

– концептуальні положення щодо формування інфраструктури ринку інновацій в АПВ за виробничо-технологічною, консалтинговою, фінансовою, кадровою, інформаційною і збутовою компонентами, що дає можливість створити умови для збалансування попиту і пропозиції на різні види інноваційної продукції.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що основні положення дисертаційної роботи, пропозиції і методичні рекомендації можуть бути використані органами державного управління на макрогалузевому і регіональному рівнях з метою подолання кризових явищ як внутрішнього, так і зовнішнього походження та для забезпечення динамічних процесів інноваційного розвитку АПК України на довгострокову перспективу.

Результати дослідження використані Міністерством аграрної політики АР Крим (пропозиції з формування програми впровадження інновацій в АПК АР Крим) при підготовці Галузевої республіканської програми соціально-економічного розвитку АР Крим, згідно з дорученням Управління справами Ради міністрів АР Крим від 12.01.08 301 – 01/64 «Про внесення пропозицій до плану роботи засідань Ради міністрів АР Крим, з урахуванням прогнозу розвитку галузі АПК АР Крим на найближчу і довгострокову перспективу» (довідка № 35/114 від 14.02.2008 р.); Міністерством економіки АР Крим (визначення економічної ефективності інноваційного продукту) при підготовці програми «Соціально-економічного розвитку АР Крим до 2017 року» (довідка № 040/269 від 27.04.2010 р.); прийняті до впровадження в навчальний процес за напрямами наукове прогнозування щодо забезпечення інноваційної діяльності та впровадження інноваційних технологій в управлінні АПК у фінансово-економічній академії Феодосії Київського університету ринкових відносин (довідка № 149 від 14.04.2010 р.); Національною академією природоохоронного і курортного будівництва при викладанні дисципліни «Маркетинг» (довідка № 274 від 19.04.2010 р.); Запорізькою державною інженерною академією при викладанні курсу «Інноваційний менеджмент» та по темі «Моделі економічного зростання» в дисциплінах «Макроекономіка» і «Політекономія» (довідка № 5/727 від 05.05.2010 р.).

Особистий внесок здобувача. Наукові результати дисертаційного дослідження є особистим доробком автора. З наукових праць у дисертації використані лише ті ідеї та положення, які самостійно отримані дисертантом.

Апробація результатів дисертації. Основні теоретичні положення та практичні результати дисертаційного дослідження доповідалися й обговорювалися на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях, зокрема: «Стан та проблеми інноваційної розбудови України–2007» (м. Дніпропетровськ, 2007 р.); «Дні науки – 2007» (м. Дніпропетровськ, 2007 р.), «Наука і освіта без кордонів – 2007» (Болгарія, м. Софія, 2007 р.); «Wiadomosci NAUKOWEJ MYSLI – 2007» (Przemysl, 2007 р.); «Теорія і практика сучасної економіки» (м. Черкаси, 2007 р.); «Інтеграційні процеси і соціально-економічний розвиток» (м. Сімферополь, 2007 р.); «Актуальні проблеми соціально-економічного розвитку регіонів» (м. Сімферополь, 2007 р.); Всеукраїнській науково-практичній конференції «Стратегічні пріоритети розвитку економіки України і Криму» (м. Сімферополь, 2008 р.); Міжвузівський науково-практичній конференції «Концептуальні підходи до формування стратегії розвитку окремих напрямів економіки регіону» (м. Сімферополь, 2009 р.); Всеукраїнському семінарі молодих вчених «Доля України в глобалізаційних процесах» (м. Сімферополь, 2010 р.); Всеукраїнській науково-практичній конференції «Реалізація національних економічних інтересів України в рамках Євроінтеграційних процесів» (м. Сімферополь, 2011 р.).

Публікації. Основні положення і результати наукового дослідження за темою дисертації опубліковано в одноосібній монографії (23,5 ум. друк. арк.), колективній монографії (1,06 ум. друк. арк.), 28 статтях у фахових виданнях, 7 публікаціях науково-практичних конференцій. Загальний обсяг наукових публікацій становить 41,7 ум. друк. арк.

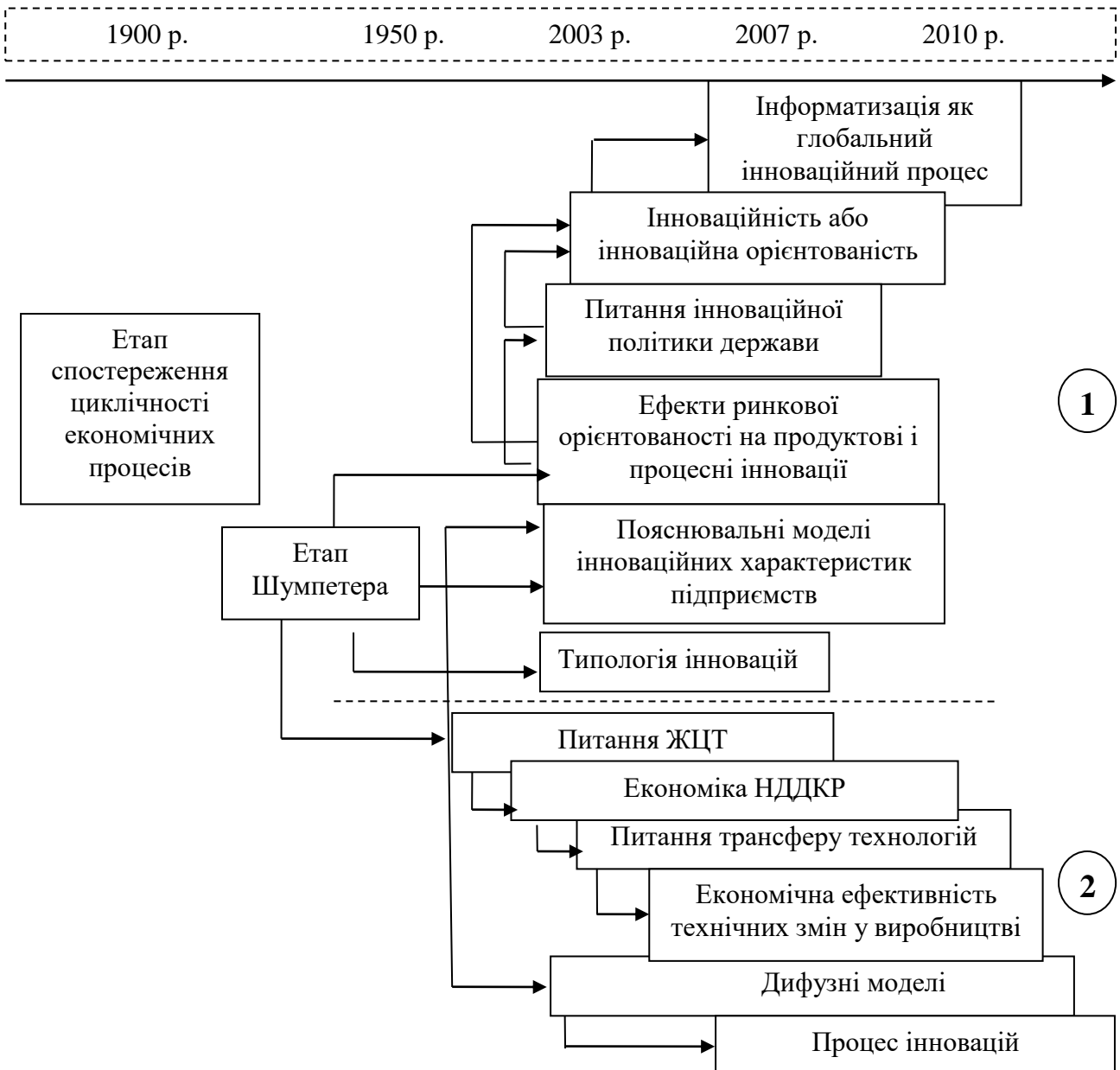
Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу п'яти розділів, висновків, 14 додатків на 31 сторінках, списку використаних джерел із 271 найменування на 30 сторінках. Загальний обсяг дисертації становить 419 сторінок, з яких 359 сторінок основного тексту, містить 67 рисунків на 67 сторінках і 37 таблиць на 37 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У першому розділі – «**Теоретико-методологічні засади інноваційного розвитку в системі економіки знань**» – розглянуто існуючі підходи та принципові положення щодо інноваційного розвитку соціально-економічних систем і трансферу технологій. На підставі теорії циклічності економічних процесів встановлено взаємозв'язок типології інновації, життєвого циклу товарів, сформовано категоріальний апарат управління системою інноваційного розвитку в межах понятійного поля сучасної економічної науки, проведено класифікацію видів інноваційної продукції агропромислового виробництва і послуг за їх спрямуванням.

Виходячи з наукових положень цільової спрямованості, цілісності, функціональної взаємодії компонентів та орієнтації на досягнення мети уточнено зміст категорії «інновація», що дало можливість концептуально поглибити сутність

поняття новація, нововведення, інноваційний процес, інноваційна діяльність, інноваційний розвиток, управління системою інноваційного розвитку. Основою теорії й методології оцінки інноваційного розвитку в системі економіки знань обрано поділ наукових досліджень розвитку інновацій на історичний і предметний генезис, тобто типології інновацій і життєвого циклу товарів, що дало можливість об'єктивно оцінити стан рівня доробку наукових аспектів формування й розвитку інновацій від генерації ідеї до аналізу інноваційних перетворень на підприємстві, в галузі та державі (рис. 1).

1 – питання типології інновацій
2 – питання життєвого циклу продукції

Рис. 1. Графічна інтерпретація генезису економічного розвитку в межах теорії інновацій
Розроблено автором

Розкрито сутність циклічності як загальної форми й закономірності економічного розвитку національної економіки з урахуванням методологічних

підходів до глобалізації виробництва та її прояву: *по-перше*, в еволюції суспільно-економічної організації суспільства; *по-друге*, в агропромисловому макровиробництві, що функціонує в умовах ринкового господарства; *по-третє*, в господарській діяльності мікроекономічного суб'єкта; *по-четверте*, в життєвому циклі товару, що змінюється в часі за результативністю технологій з урахуванням фаз мінімальної та максимальної економічної ефективності технологічних рішень, вичерпання існуючими технологіями ефекту й виникнення попиту на прогресивні інновації з метою переходу економіки на нову висхідну хвилю її циклічного розвитку, створення сприятливих умов для інноваційного розвитку суб'єктів господарювання через законодавство, кредитну і податкову політику держави.

Типологія інновацій за наведеними науковими принципами характеризується власним генезисом і внутрішньою логікою побудови, що формується відповідно до ринкової поведінки підприємств-споживачів інновацій, які вкладають інвестиції у освоєння науково-технічних нововведень з метою виготовлення наукоємних товарів або послуг. Аналітичне осмислення теоретико-методологічних підходів до побудови інноваційних процесів в межах класифікації таксонів дало змогу обґрунтувати поглиблену класифікацію видів інноваційної продукції і послуг в АПВ (табл. 1).

Таблиця 1

**Класифікація видів інноваційної продукції і послуг
щодо їх освоєння в агропромисловому виробництві***

№ п/п	Види інноваційної продукції	Порівняльні переваги з існуючими аналогами	Вид і характеристика інноваційних послуг	Виробники послуг
<i>1. Техніко-технологічні</i>				
1	Технічні засоби	Показники вартості, продуктивності, енерго- та матеріалоощадності	Консультації з освоєння нових машин і обладнання	НДУ, центри сервісного обслуговування с.-г. машин і обладнання
2	Технології (способи сівби, посадки, догляду за рослинами, збору врожаю тощо)	Параметри енерго-, матеріало- та екологосзбереження, зниження витрат	Консультації з обслуговування впроваджуваних технологій	НДУ, технопарки, консалтингові центри
3	Використання відновлюваних та інших альтернативних видів енергії	Ріст продуктивності, економії енергії, витрат виробництва і затрат праці	Консультації з використання нових видів енергії	НДУ, центри з технічного обслуговування
4	Нові види добрив та інших засобів живлення рослин	Зростання врожайності та поліпшення якості продукції	Консультації з вирощування нових сортів рослин	НДУ, дослідні станції
5	Засоби захисту рослин від шкідників і хвороб	Зниження втрат врожаю, та підвищення якості продукції	Консультації із застосування та навантаження на довкілля	НДУ, дослідні станції, відділи із захисту рослин
6	Способи зберігання і переробки с.-г. продукції	Зменшення втрат і підвищення якості продукції та доданої вартості	Консультації з впровадження нових технологій і способів переробки продукції	НДУ, дослідні станції

7	Способи діагностики та лікування захворювань с.-г. тварин	Зростання втрат поголів'я, продуктивності тварин, поліпшення якості та зниження собівартості продукції	Консультації з вакцинацій, запобігання захворюванням тварин і птиці	НДУ, ветеринарні та науково-дослідні станції
<i>2. Селекційно-генетичні</i>				
8	Нові породи і види тварин і кроси птиці	Вищі показники генетичної стійкості, продуктивності та якості продукції	Консультації з догляду й утримання тварин та племінній роботі	НДУ, комісії з держплемсправи, дослідні господарства, селекційні комплекси
9	Нові сорти і гібриди сільськогосподарських рослин	Вища врожайність і споживчі якості	Консультації з вирощування нових сортів с.-г. культур, плодкових насаджень і винограду	НДУ, селекційні станції, дослідні ділянки багаторічних насаджень, комісія з держвипробування
<i>3. Організаційно-економічні</i>				
10	Нові форми організації та управління в АПВ	Підвищення норми прибутку, збільшення частки ринку, зниження витрат виробництва і просування продукції	Інноваційно-консультаційні послуги щодо прийняття організаційно-управлінських рішень	Консалтингово-інжинірингові фірми
11	Стандарти і технічні вимоги	Прогресивні норми якості нової с.-г продукції, послуг	Надання консультацій і проведення експертизи документів в області стандартизації	Державний комітет України з питань технічного регулювання та споживчої політики, Технічні комітети
<i>4. Соціально-екологічні:</i>				
12	Форми організації й мотивації праці	Поліпшення умов праці, підвищення продуктивності праці, оздоровлення і поліпшення якості довкілля та екологічних умов	Консультації з вивчення, аналізу і впровадження нових форм організації та мотивації праці	НДУ, консалтингові центри
13	Форми забезпечення сприятливих екологічних умов для проживання та дозвілля населення	Формування збалансованого природокористування, поліпшення якості довкілля та екологічних умов через регулювання ставки за екологічними податками та надання пільг за ними, вдосконалення структури кадастру відходів та ВМР	Організаційно-методичне забезпечення реалізації податкового обов'язку із здійсненню податкового обліку, звітності та сплати екологічного податку, переходу держави на шлях сталого (екостійкого) розвитку	Центральні й місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, громадські екологічні організації

* Розроблено автором

Це дає змогу системно аналізувати й прогнозувати стан ринку інноваційної продукції та результативність заходів щодо інноваційного забезпечення соціально-

економічного розвитку галузі за техніко-технологічними, селекційно-генетичними, організаційно-економічними, соціально-екологічними групами інновацій, враховуючи порівняльні переваги з існуючими аналогами, видами та характеристиками інновацій виробників

У другому розділі – **«Інноваційна діяльність та її роль у розвитку економіки»** – встановлено соціально-економічну сутність інноваційної діяльності, її значення в економічному розвитку суспільства, у формуванні конкурентних переваг виробництва на засадах стратегічного управління. Визначені функції інновацій, що відображають їх призначення в економічній системі держави. Обґрунтована роль інноваційної діяльності як функції підприємництва і способу задоволення споживчого попиту. В основу теоретико-методологічного обґрунтування інноваційної діяльності, її місця і ролі в соціально-економічному розвитку суспільства в цілому та агропромислового виробництва зокрема покладена загальна теорія розвитку з її складовими відповідно до напрямку дій, положень теорії руху, теорії процесів, а також взаємодія теорії управління інноваційним розвитком з теоріями економічного розвитку і зростання. У ринковому середовищі найдинамічнішим суб'єктом інноваційної діяльності стає споживач і його потреби, які постійно змінюються. Це положення розглядається автором як основна рушійна сила конкуренції. Разом із тим у грошовому виразі рівень інноваційної активності споживачів інновацій доцільно розглядати через обсяги інвестицій в освоєння науково-технічних нововведень, завдяки яким на споживчому ринку з'являються нові і поліпшуються існуючі наукоємні товари та послуги. Тому процес створення і впровадження інновацій доцільно розглядати в комплексі, як єдиний інноваційно-інвестиційний процес.

Враховання вимог інноваційно-інвестиційної діяльності підприємства, підвищення уваги до ефективності організації досліджень і розробок, нововведень на всіх стадіях життєвого циклу наукоємної продукції, зниження інноваційних ризиків зумовлює необхідність переходу від організації інноваційних процесів на основі внутрішніх можливостей підприємств до організації з орієнтацією на потреби ринку на основі діяльності інтегрованих форм, що дають змогу поєднати етапи життєвого циклу новацій з позицій виробників інноваційних товарів (послуг) і нововведень з позицій споживачів інноваційно-інвестиційних ресурсів (табл. 2).

При цьому особливо важливим є налагодження співпраці виробників інновацій з їх споживачами уже на ранніх стадіях інноваційно-інвестиційного процесу: при обґрунтуванні способів практичного використання новацій як результату фундаментальних досліджень, створення інновацій та їх виходу на ринок, поширення знань та інформації про інноваційні продукти, постійна співпраця з метою поліпшення інноваційних продуктів та завоювання ринку.

Інноваційна продукція являє собою мету економічного процесу і результат виробництва. Водночас вона є втіленням витрат усіх елементів життєвого циклу продукції, тобто витрат на дослідження і розробку, поширення (реалізацію) знань та інформацію, виробництво й реалізацію продукції, її утилізацію з урахуванням чинників впливу на формування витрат, що включають характер виробництва

продукції (складність), вимоги до забезпечення її якості, дотримання умов транспортування, експлуатації тощо.

Таблиця 2

Посуднання етапів комплексного інноваційно-інвестиційного процесу*

Етапи	Інновація		
	Новація з позицій виробника інновацій	Нововведення з позицій споживача інновацій	Поеднання етапів при інтеграції
Перший	Зародження ідеї та обґрунтування новацій		Дослідження і розробка з супроводом виконання необхідного обсягу науково-дослідних робіт, розробок і створенням дослідної партії (новації)
	Фундаментальні дослідження (ФД)		
Другий	Обґрунтування способів практичного використання результатів фундаментальних досліджень-інновацій	Сприйняття інновацій та їх ринкової цінності	Експериментальне виробництво товарів (послуг) з використанням новацій та дослідження ринку
	Прикладні дослідження (НДР)		
Третій	Створення інновацій та їх презентація	Апробація інновацій та запуск їх у виробництво	Стадія «розкручування» і проникнення на ринок (освоєння з одночасним виходом інноваційного продукту на ринок)
	Науково-технічні розробки та науково-консультаційні послуги (ДКР)		
Четвертий	Поширення знань та інформації про інноваційні продукти	Інвестиції у виробництво товарів (послуг) з використанням інновацій	Організація виробництва інноваційних продуктів (масове виробництво, збільшення обсягу продажів, консалтингові послуги)
	Інвестування в основний капітал на освоєння науково-технічних нововведень (Ос)		
П'ятий	Поліпшення інноваційних продуктів та закріплення їх на ринку	Організація серійного виробництва товарів з використанням інновацій	Стадія закріплення інноваційних продуктів на ринку та їх модернізація з використанням інновації (максимальний обсяг виробництва і максимальний обсяг продажів) Спад (згортання виробництва і виведення продукту з ринку)
		Модифікація виробництва товарів з використанням інновацій	
		Спад виробництва товарів (послуг)	
	Науково-консультаційне супроводження та інвестування в основний капітал на поліпшення інноваційних продуктів (ДКР+Ос)		

* Розроблено автором

Для споживача визначальним фактором доцільності інвестування в нововведення є економічна ефективність, яку можна визначити за формулою:

$$K_{EI} = \sum_{i=1}^{N_e} \bar{P}_i / \sum_{i=1}^{N_e} (1 + k_{yup} + k_{mod}), \quad (1)$$

де: i , N_e – поточний і кінцевий етапи інноваційно-інвестиційного циклу, \bar{P}_i – прибуток (витрати) від реалізації інноваційного продукту на i -му етапі, k_{yup} – витрати на зміну технології управління, k_{mod} – витрати на модернізацію (заміну) продукту, технологію виробництва.

Застосування цього показника дає змогу оцінити доцільність інвестування в інноваційний продукт. Так, якщо $K_{EI} > 1$ то інвестування має сенс, тобто інновація характеризується беззбитковістю. При $K_{EI} \leq 1$ інновація стає ризиковано-збитковою. Зміна K_{EI} за етапами життєвого циклу продукції представлена на рис. 2, де K_{EI} являє собою відношення площі під лінією прибутку до площі під лінією витрат.

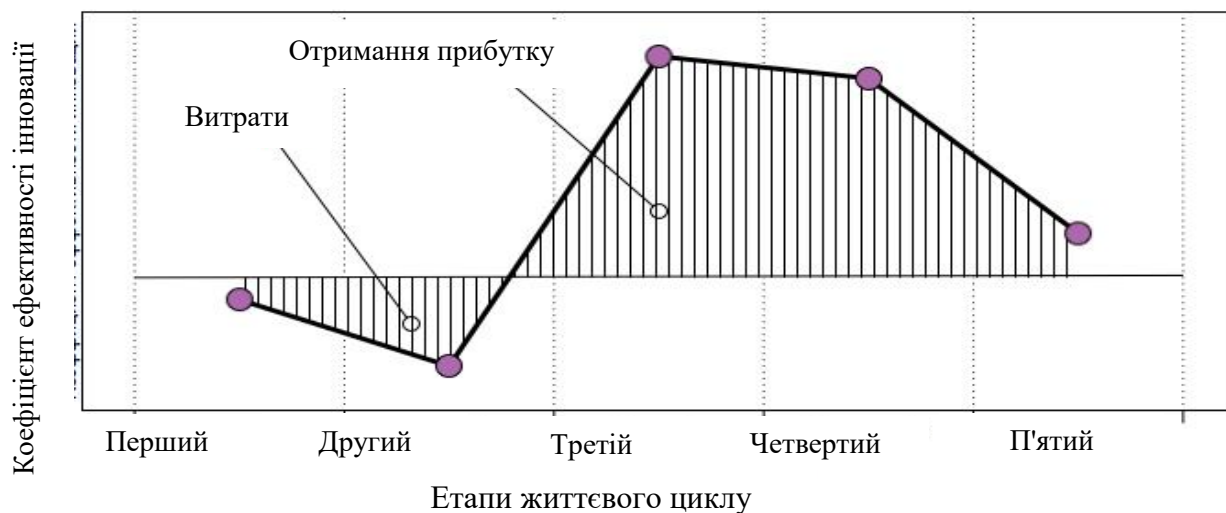
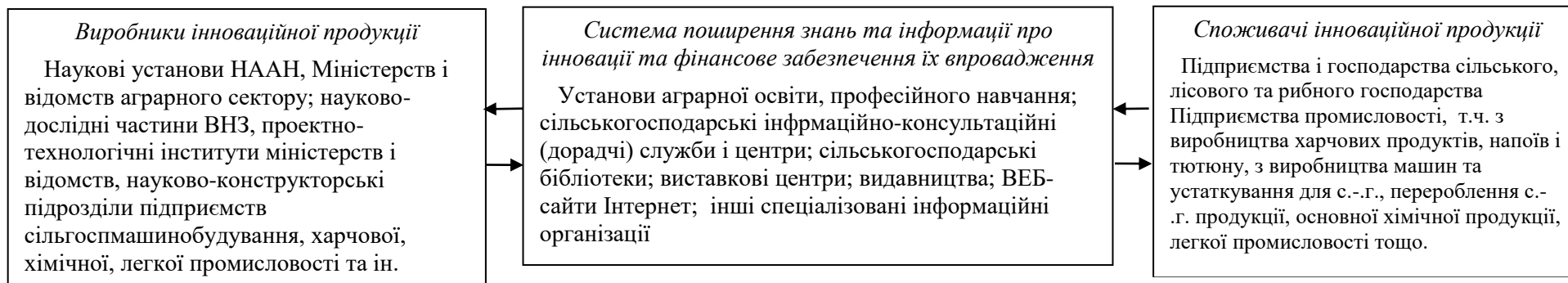

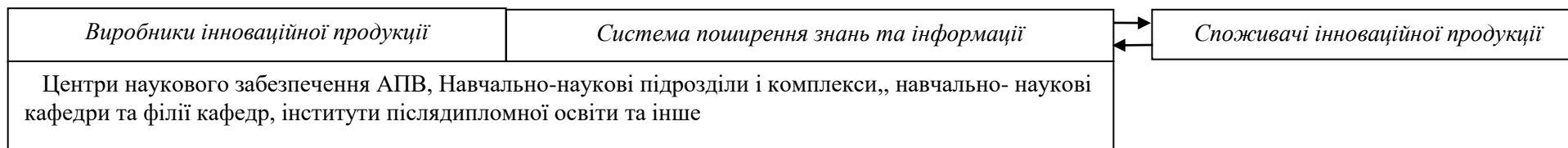
Рис.2. Зміна коефіцієнта ефективності інновації залежно від етапів життєвого циклу інноваційного продукту

Забезпечення тісного взаємозв'язку освіти, науки і виробництва передбачає постійне узгодження пріоритетів науково-виробничої діяльності з актуальними і перспективними потребами технологічного розвитку агропромислового виробництва, системами життєдіяльності населення; наданням стимул-реакцій з боку держави і місцевих органів влади для впровадження інновацій у виробництво (стимулювання попиту), створенням регульованого середовища, що сприяє інноваційному бізнесу (включаючи стандартизацію, трансфер технологій і технічне забезпечення).

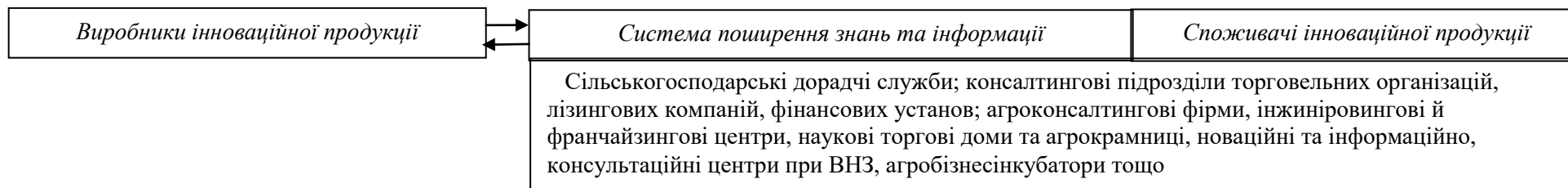
Звідси постає питання зміни акцентів в продукуванні новацій. Тобто, інноваційно-інвестиційний процес має розглядатися, насамперед, як спосіб задоволення споживчого попиту, а не як засіб реалізації досягнень у процесі розвитку науки та її пропозицій на ринку інновацій, тому з цих позицій розглядати ефективну побудову взаємозв'язків у системі «виробники інноваційної продукції – поширення знань та інформації – споживачі інноваційної продукції», в якій споживачі повинні виступати як замовники інновацій. Тому з використанням вдосконаленого методу ітерації нами опрацьовано концептуальний підхід до організації інноваційно-інвестиційного процесу як способу задоволення споживчого попиту. І на цій основі визначити напрями інституційних перетворень з метою побудови ефективнішого процесу створення і впровадження у виробництво науково-технічних розробок, забезпечення їх швидкого просування на ринку інноваційної продукції (рис: 3).

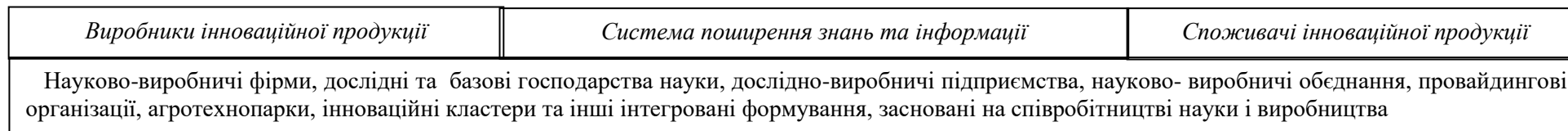
Складові системи «виробники інновацій – поширення знань та інформації – споживачі інновацій»

Варіант а). Розвиток інтеграційних зв'язків у ланці «виробники інновацій – поширення знань та інформації»

Варіант б). Розвиток інтеграційних зв'язків в системі «поширення знань та інформації – споживачі інновацій»

Варіант в). Розвиток прямих інтеграційних зв'язків в системі «виробники – поширення знань та інформації – споживачі інновацій»

Рис 3. Варіанти розвитку інтеграційних зв'язків у системі «виробники інновацій – поширення знань та інформації – споживачі інновацій»

Таке просування науково-технічних розробок можливе через розвиток:

а) прямих інтеграційних зв'язків у ланці «виробник інновацій – поширення знань та інформації»;

б) прямих інтеграційних зв'язків у ланці «поширення знань та інформації – споживач інновацій»;

в) розвинутих прямих інтеграційних зв'язків у системі «виробники інновацій – поширення знань та інформації – споживачі інновацій».

Представлені на рис. 3 варіанти *а і б* свідчать про розрив зв'язку між знаннями і науковими здобутками та впровадженням результатів науково-технологічного процесу у виробництво, що так або інакше негативно впливає на ефективність інноваційно-інвестиційного процесу. Лише варіант *в* передбачає системний підхід до управління інноваційними процесами на всіх етапах життєвого циклу інноваційної продукції – від зародження інноваційної ідеї до отримання прибутку від впровадження інновацій.

Отже, розвиток організаційних форм трансферу інновацій в агропромислове виробництво має здійснюватися в напрямі розвитку прямих інтеграційних зв'язків у системі «виробник інновацій – поширення знань та інформації – споживач інновацій» і передбачати формування науково-виробничих фірм, інтегрованих науково-виробничих корпоративних і асоціативних об'єднань, структур інноваційного провайдингу, інноваційних кластерів, технопарків тощо, які засновані на довготривалих прямих зв'язках між виробництвом та науково-дослідними, освітніми установами, агропідприємницькими структурами, органами державного і громадського управління тощо.

У третьому розділі – «Сучасний стан розвитку інноваційно-інвестиційних процесів в агропромисловому виробництві» – виконано порівняльний аналіз існуючої організації інноваційно-інвестиційних процесів на основі поєднання етапів життєвого циклу новацій і нововведень з позицій як споживачів, так і виробників інноваційних товарів у світовій практиці, у економіці країни та більш детально в агропромисловому виробництві і АР Крим. Загальноприйнятно, що основу інноваційного процесу становлять фундаментальні дослідження, виявлення напрямів отримання наукових знань і закономірностей розвитку продуктивних сил, підвищення продуктивності праці й ефективності виробництва. Фундаментальна наука все активніше проникає у сферу матеріального виробництва, здійснює на нього постійний вплив і зумовлює необхідність швидкого і систематичного втілення нових наукових ідей у виробництво. Пріоритетне значення фундаментальної науки в розвитку інноваційних процесів підтверджується тим, що вона виступає генератором ідей, відкриває простір у нові сфери знання. Проте позитивний вихід фундаментальних досліджень у світовій науці, за окремими публікаціями, становить лише близько 5 %. Безумовно, що в умовах ринкової економіки займатися цими дослідженнями не може собі дозволити галузева наука і, тим більше, виробничі підприємства. Тому має бути встановлено раціональне співвідношення витрат між витратами на НДДКТР і ВВП, а також між фундаментальними дослідженнями (ФД), прикладними (НДР), дослідно-конструкторськими роботами (ДКР) та інвестиціями споживачів у освоєння науково-технічних нововведень (Ос). У разі інтенсивного

типу відтворення, характерного розвитку суспільного виробництва, коли НТП здійснюється за замовленням практики для вирішення очевидних проблем розвитку (або стабілізації) виробництва, у світовій практиці частка витрат на дослідження у структурі ВВП, за даними Організації економічного співробітництва та розвитку ОЕСР становила в середньому за 2005–2008 рр. по країнах ОЕСР – 2,5 %, по країнах ЄС – 1,78%, у Російській Федерації – 1,08 %, в Україні – 0,94 %; у Фінляндії і Франції – країнах з усталеною ринковою економікою і близькою до України часткою сільського господарства у ВДП це співвідношення досягало відповідно 3,47 і 2,05%. Структура витрат по стадіях інноваційно-інвестиційних процесів у економіці цих країн наведена в табл. 3.

Таблиця 3

Структура витрат на інноваційні процеси у країнах ЄС та Російській Федерації*

Витрати на інноваційні процеси	Фінляндія		Франція		Країни ЄС		Російська Федерація	
	млн дол. США	%	млн дол. США	%	млн дол. США	%	млн дол. США	%
На проведення ФД	380	0,83	4500	0,95	24875	0,87	1303	0,91
На проведення НДР	1580	3,43	12490	2,64	75009	2,62	1345	0,93
На проведення ДКР	4807	10,44	28274	5,97	157865	5,51	5528	3,84
Вкладення в Ос	39255	85,30	428257	90,44	2605776	91,0	135651	94,32
Усього витрат на інвестиційні процеси	46022	100,0	473521	100,0	2863525	100,0	143827	100,0
Співвідношення ФД, НДР, ДКР	1:4,2:12,6		1:2,8:6,3		1:3:6,3		1:1:4,2	

* За даними світового банку (2005 р.)

Результати оцінки ефективності і співвідношення витрат між стадіями інноваційно-інвестиційних процесів в економіці України та в галузевій аграрній науці наведені в табл.4.

За даними таблиць 3 і 4 можна зробити висновки, що в Україні: частка фінансування витрат на науку по відношенню до ВВП у 2–2,5 раза нижча, ніж у країнах заходу і порівняна з часткою витрат у Російській Федерації; фінансування прикладних досліджень аграрної науки у 2 рази нижчі, ніж у світовій практиці; витрати на дослідно-конструкторські роботи для забезпечення виробництва інноваційних товарів (послуг) у аграрній сфері у 3,2 раза нижчі, ніж у світовій практиці, і в 1,6 раза нижчі, ніж у цілому по Україні; результативність прикладних досліджень та дослідно-конструкторських робіт залежить від налагодження зв'язків між аграрною наукою і виробництвом шляхом розвитку інфраструктури ринку інновацій та розвитку інтеграційних процесів у системі «Виробники інноваційної продукції – система поширення знань та інформації – споживачі інноваційної продукції».

При цьому результати фундаментальних і прикладних досліджень у кількісному вимірі достатньо вагомі. Так, у 2009 р., за даними НААН, виробництву запропоновані: техніко-технологічних новацій – 436 (у т.ч. технічних засобів – 44, технологій – 186, нових видів добрив і засобів живлення – 7, засобів захисту рослин – 19, способів зберігання і переробки сільгосппродукції – 175, діагностики та

лікування тварин – 5); селекційно-генетичних новацій – 240 (у т.ч. нові породи тварин і кроси птиці – 21, нові сорти та гібриди рослин – 229); організаційно-економічних новацій – 368 (у т.ч. нових форм організації та управління – 345, стандартів і технічних вимог – 23).

Таблиця 4

**Витрати на інноваційні процеси України
(на наукові та науково-технічні роботи та інвестиції в основний капітал)***

Показник	2000 р.		2005 р.		2009 р.	
	млн грн	%	млн грн	%	млн грн	%
I. У цілому по економіці України:						
1.1.Фундамент. дослідження (ФД)	258,9	1,7	902,2	0,9	1916,6	1,2
1.2.Прикладні дослідження(НДР)	375,0	2,4	708,8	0,7	1412,0	0,9
1.3.Науково-технічні розробки та послуги (ДКР)	1002,4	6,4	3207,6	3,3	5325,1	3,3
1.4.Інвестиції в основний капітал (Ос) , усього, у т.ч.:	13955,0	89,5	93096,0	95,1	151777,0	94,6
1.4.1.Сільського господарства	496,0	3,2	4905,0	5,0	9295,0	5,8
Усього витрат на інноваційно-інвестиційні процеси	15591,3	100,0	97914,6	100,0	160430,7	100
1.5. Співвідношення ФД:НДР:ДКР:Ос	1:1,5:4:54		1:0,8:3,5:104		1:0,7:2,8:79	
II. У аграрній академічній науці:						
2.1. Обсяг бюджетного фінансування фундаментальних досліджень (ФД)	65,1	15,5	93,6	2,4	210,7	2,7
2.2. Обсяг бюджетного фінансування прикладних досліджень(НДР)	5,1	1,2	41,7	1,1	150,1	1,9
2.3. Отримано коштів від освоєння науково-технічної продукції, використання права інтелектуальної власності та з інших джерел (ДКР)	17,2	4,1	106,9	2,8	147,4	1,9
2.4. Науковий потенціал аграрної академічної науки (у % до витрат часу на галузеві дослідження)	5073: 7531 =67%	–	5667: 7742 =73%	–	5564: 7092 =78%	–
2.5. Частка інвестицій в основний капітал (Ос) галузі сільського господарства, що співвідноситься з науковим потенціалом аграрної академічної науки, (стр.1.4.1*2.4)	332,3	79,2	3580,0	93,7	7318,0	93,5
2.6. Усього витрат на інноваційно-інвестиційні процеси (стр.2.1+2.2+2.3+2.5)	419,7	100,0	3822,2	100,0	7826,2	100,0
2.7. Співвідношення ФД:НДР:ДКР:Ос у галузі	1:0,1:0,2:5		1:0,4:1,1:38		1:0,7:0,7:34	

* Складено автором з використанням даних «Статистичних щорічників України» та «Звітів про діяльність Української академії аграрних наук»

Отже, основний недолік інноваційного процесу криється в освоєнні та упровадженні результатів у практику. Тому проаналізуємо досліджену нами динаміку розвитку форм інтеграції в системі «виробник інновацій – система поширення знань і інформації – споживач інформації» за варіантами розвитку інтеграційних зв'язків (рис.4).

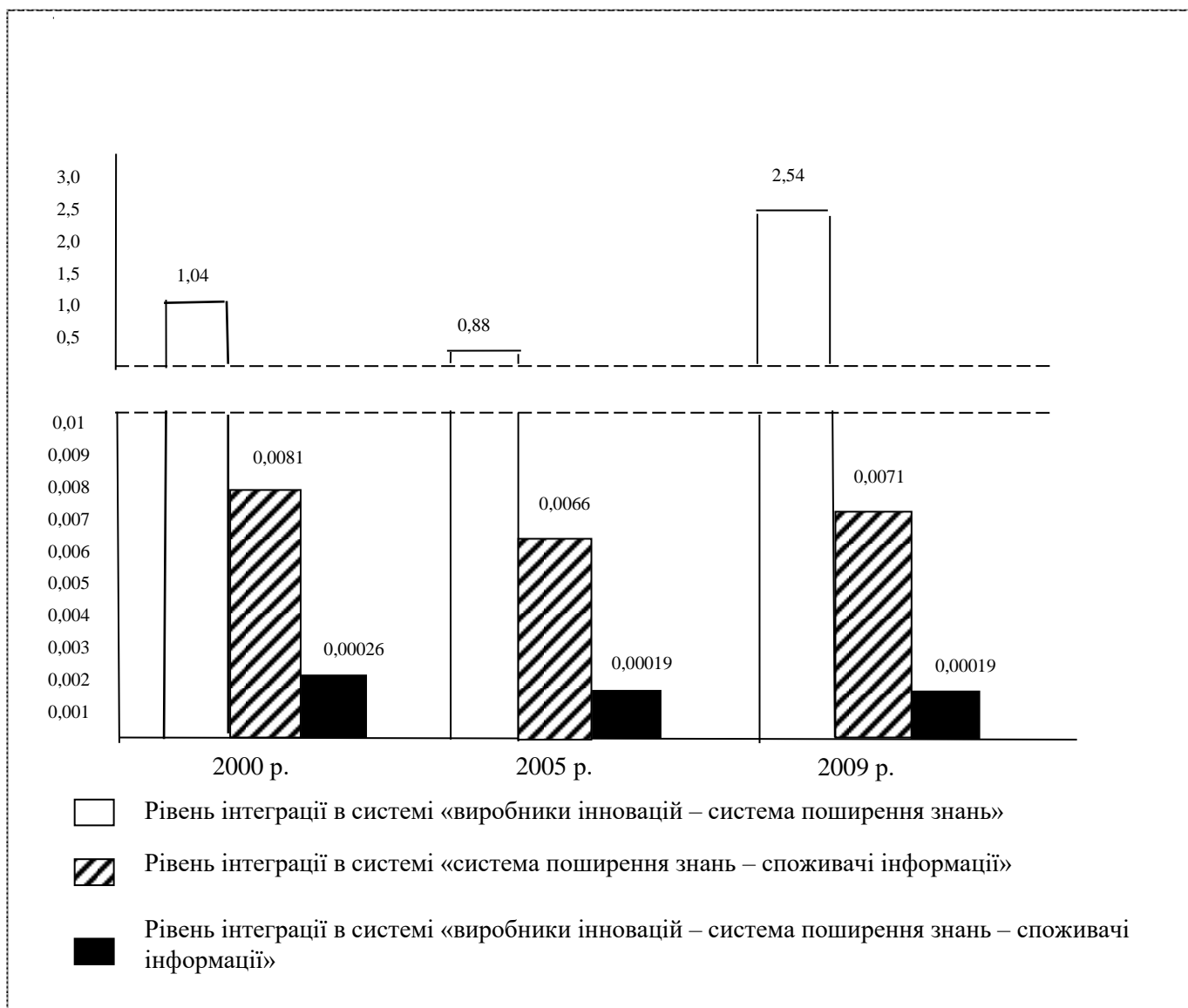

Рис.4. Динаміка розвитку форм інтеграції в системі «виробник інновацій – система поширення знань та інформації – споживач інформації»

Як свідчить рис.4, на сьогодні розвинуті, хоча й недостатньо, інтеграційні зв'язки в ланці «виробники інновацій – поширення знань та інформації» (на 126 основних виробників інновацій для АПВ припадає близько 321 інтегрованих формувань). Слабше проявляються інтеграційні процеси в ланці «система поширення знань та інформації – споживачі інновацій» (на 63030 споживачів припадає лише близько 450 інтегрованих формувань різних організаційних форм). І практично нерозвинутими є зв'язки замкнутого інноваційного ланцюга в системі «виробники інновацій – поширення знань – споживачі інновацій». На близько 126 основних виробників та 63030 споживачів інновацій в АПВ припадає всього 12 інтегрованих об'єднань. При цьому із загальної кількості 63030 споживачів інновацій лише близько 1668 мають усталені зв'язки з установами НААН.

Отже, для підвищення інноваційної активності споживачів інновацій в АПВ потрібно розвивати інтеграційні процеси з тим, щоб замкнути інноваційні ланцюги з налагодженням довготривалих науково-виробничих зв'язків шляхом формування

інтегрованих науково-виробничих об'єднань. Разом і тим, прийнятою до реалізації Концепцією реформування аграрної освіти та науки передбачається основні організаційні перетворення здійснити по варіанту *a*, посиливши інтеграційні зв'язки передусім між аграрною наукою та освітою. Враховуючи прогресивність цих реформаційних перетворень, ми вважаємо, що основний недолік забезпечення інноваційного розвитку АПВ в організаційному плані криється в недостатньо розвинутій інфраструктурі ринку інновацій в АПК і, особливо, в частині слабо розвинутих прямих зв'язків науки з агроформуваннями та підприємствами промисловості, яка їх обслуговує. Ці висновки підтверджуються й результатами опитування працівників аграрної науки і працівників сільського господарства в АР Крим, які вказують на наступні недоліки організації наукових досліджень за ступенем їх важливості:

- потреба в розвитку інфраструктури ринку інновацій в АПВ (28,5 %);
- недостатньо активна позиція аграрної науки в конкурентній боротьбі за ринки збуту наукоємної продукції (18,2 %);
- недостатній вплив аграрної науки на інноваційний розвиток агропромислового виробництва (13,8 %);
- потреба в залученні інвесторів для розвитку матеріально-технічної бази аграрної науки (13,6 %);
- труднощі в залученні кредитів, використанні прибутків для розвитку матеріально-технічної бази (9,8 %) тощо.;
- недостатні обсяги фінансування аграрної науки (8,8 %);
- недостатньо розвинуті зв'язки з виробниками сільськогосподарських машин, обладнання, добрив, засобів захисту (7,3 %).

Вирішення цієї проблеми потребує подальших наукових досліджень в плані удосконалення механізму фінансування наукової діяльності, формування розвинутого ринку інновацій в АПВ та організації прямих інтеграційних зв'язків у системі «виробники інновацій – поширення знань та інформації – споживачі інновацій».

У четвертому розділі – **«Організаційно-економічні особливості розвитку ринку інновацій в АПВ»** – розглянуто стан формування ринку інновацій як системи, складниками якої є суб'єкти, об'єкти, інноваційна інфраструктура агропромислового виробництва. Обмеженість дії ринкових механізмів щодо продукування і поширення інновацій можна відстежити за рядом напрямів. *По-перше*, окремим господарюючим суб'єктам неможливо сконцентрувати засоби, необхідні для здійснення масштабних інновацій, оскільки їх ціна зростає, а кооперація представників різних галузей науки і техніки також потребує додаткових витрат. Ще більші витрати необхідні для реалізації нововведень, експертизи, патентування, сертифікації нової продукції тощо. *По-друге*, багато інновацій виявляються економічно ефективними лише у разі масштабних впроваджень, що перевершують певний критичний мінімум, і наявності досить ємного ринку. *По-третє*, інноваційні проекти в більшості випадків характеризуються значним ризиком, невизначеністю результату і тривалістю віддачі. Тому перед державою постає завдання встановлення загальних стратегічних орієнтирів в реалізації

інноваційних процесів, сприяння кооперації і взаємодії різних інститутів у здійсненні інноваційної діяльності. Обґрунтовано систему інноваційної інфраструктури агропромислового виробництва через виділення і структурування виробничо-технологічного, консалтингового, фінансового, кадрового, інформаційного і збутового складників, яка формує ділові зв'язки між наукою, освітою, структурами поширення інновацій та виробничими й фінансовими інституціями і тим самим сприяє скороченню термінів створення та впровадження інновацій, забезпечує умови для збалансування попиту і пропозиції на різні види інноваційної продукції (табл. 5).

Таблиця 5

Інноваційна інфраструктура АПВ та її компоненти*

Науково-технологічна компонента	Компоненти інфраструктури системи поширення знань			Виробничо-технологічна та маркетингово-збутова компонента
	інформаційна складова	фінансова складова	консалтингова складова	
Наукові установи Академії наук, галузеві НДІ та НДС; ВНЗ	Установи аграрної освіти; бібліотеки; ЦНТИ; рекламні агентства; виставки, Інтернет	Бюджетні засоби	Агроконсалтингові фірми; сільсько-господарські консультаційні служби	Інноваційно-технологічні центри агропромислових об'єднань; с.-г. підприємства; підприємства переробної та харчової промисловості; фермерські та особисті селянські господарства
Впроваджені підрозділи НДУ, ВНЗ	Регіональні центри наукового забезпечення	Інноваційно-технологічні центри та фонди, бюджетні засоби	С.-г. дорадчі служби; центри трансферу технологій; консалтингові фірми	Наукові підрозділи агропромислових підприємств, об'єднань стартап-компаній та малі інноваційні фірми; агромагазини; прокатні пункти
Проектно-технологічні інститути, науково-конструкторські підрозділи підприємств с.-г. машинобудування, хімічної та ін. промисловості	Органи державного і громадського правління АПВ	Фінансові установи, інноваційно-технологічні центри та фонди, бюджетні засоби	Консалтингові підрозділи торговельних організацій, лізингових компаній, фінансових установ	Прокатні пункти і представництва машинобудівних заводів; агросервісні підприємства
Технополіси; агротехнопарки, бізнес-інкубатори, наукові парки; регіони науки, засновані на співробітництві НДІ, ВНЗ, підприємницьких структур і органів державного та громадського управління тощо	Торговельні структури	Венчурні фонди, фінансові установи, інноваційно-технологічні центри та фонди, бюджетні засоби	Клірингові, інжинірингові і франчайзингові центри; інноваційний провайдинг	НВФ, інтегровані науково-виробничі корпоративні та асоціативні об'єднання; інноваційні кластери

*Розроблено автором

З'ясовано, що особливої важливості й гостроти набувають ринкові важелі та інструменти фінансування інтегрованого науково-виробничого об'єднання, які дають можливість підприємствам успішно функціонувати на ринку, підвищувати ефективність і конкурентоспроможність агропромислового виробництва, забезпечувати рівень прибутку для відшкодування залучених засобів, виплати відсотків за їх користування, одержання майбутніх доходів, зумовлених створеними науково-дослідними і дослідно-конструкторськими роботами, виробництвом і експлуатацією нововведень. Обґрунтований вибір державних пріоритетів під час розподілу ресурсів між напрямками наукових досліджень, інноваційними сферами, функціональними підсистемами національної інноваційної системи є важливим системоутворювальним чинником інноваційної діяльності, що дає можливість оптимально поєднувати дієвість регуляторних механізмів централізованого управління кооперативними та інтеграційними процесами, охоплювати сектори загальнонаціональної значущості, організаційно забезпечувати координацію приватних інноваційних ініціатив, сприяти розвитку інноваційних процесів агропромислового виробництва і країни в цілому.

П'ятий розділ – **«Стратегія розвитку та організаційне забезпечення ринку інновацій в АПВ»** – спрямований на обґрунтування ролі держави в регулюванні агропромислового виробництва, що базується на принципах формування новітніх моделей економіки, забезпечення соціально-економічного зростання на основі інноваційно-інвестиційної діяльності, створення інтегрованих форм науково-виробничих зв'язків. Опрацьовано складові системи регулювання ринку інноваційної продукції в АПВ, зважаючи на особливості його функціонування, які враховують нестійкість цін і доходів в агропромисловому виробництві, залежних як від природних чинників, так і від кон'юнктури ринку; високий рівень конкуренції в галузі та високий рівень монополізації ресурсозабезпечуючих і обслуговуючих сфер; низьку привабливість інвестування агропромислового виробництва через специфіку відтворювальних процесів; особливості формування соціальної інфраструктури села (рис.5).

Аналіз проблем в агропромисловому виробництві України свідчить, що становлення ринкових відносин не забезпечує стабілізації фінансово-економічного стану сільськогосподарських товаровиробників. Водночас цільова спрямованість системи регулювання ринку інноваційної продукції сприяє розвитку агропромислового виробництва, впливає на попит і пропозицію сільськогосподарської продукції, міжгалузевого обміну, забезпечує умови для отримання прибутків і соціального розвитку села, проведення природоохоронних заходів у процесі поетапного переходу від системи державної підтримки сільського господарства, орієнтованого на дотування виробництва, компенсацію виробничих витрат, до системи, що передбачає стратегічне державне управління, програмно-цільову вибірку підтримку доходів сільськогосподарських товаровиробників, розвиток ринкової інфраструктури, інтегрованих форм господарювання, формування бази даних ринкової інформації, вдосконалення системи кредитування підприємств, страхування з метою зниження ризиків виробництва, стимулювання попиту на сільськогосподарську продукцію.

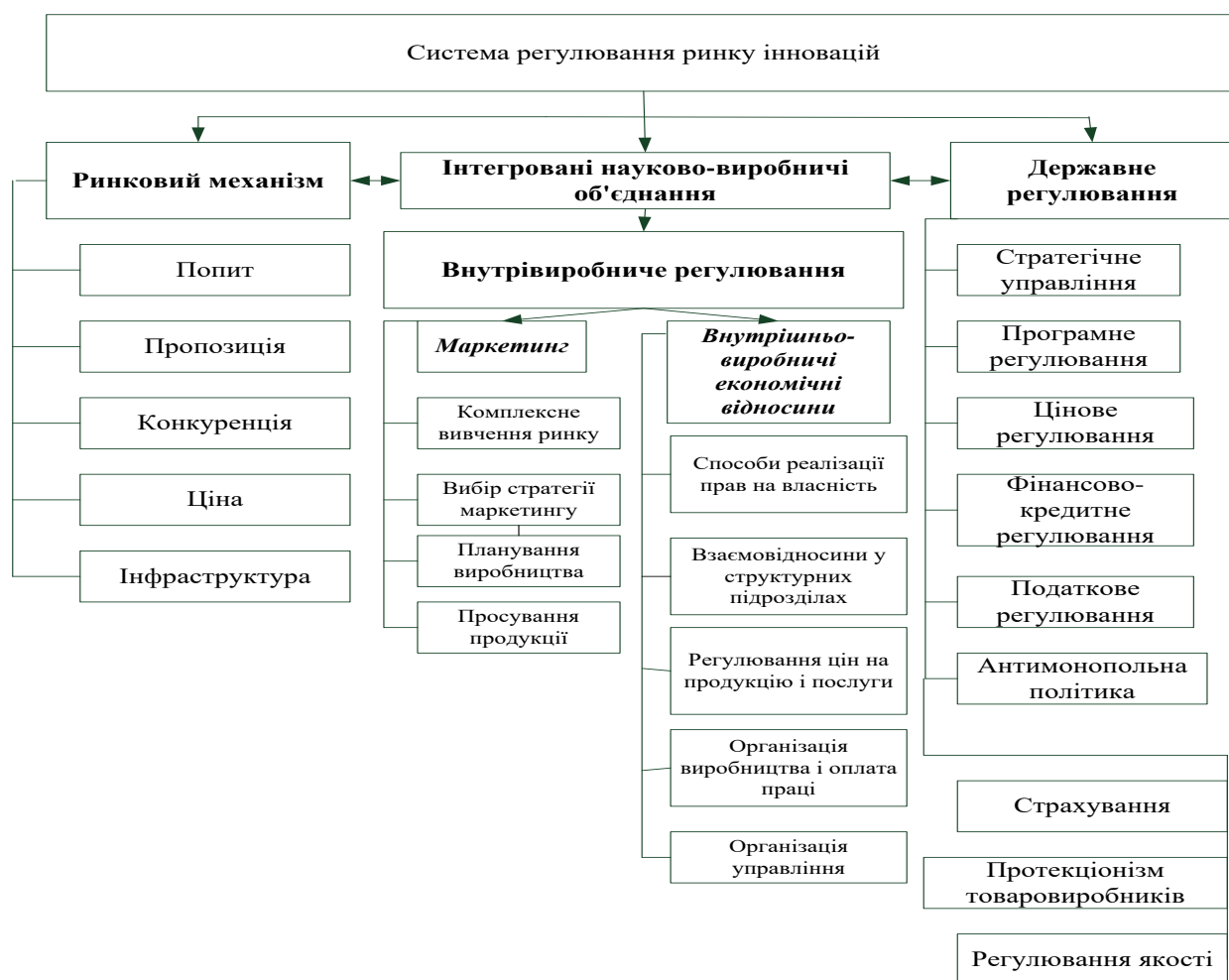

Рис. 5. Складові системи регулювання ринку інновацій в АПК*

* Розроблено автором

В організаційному плані запропоновано розглядати організаційно-економічний механізм діяльності інтегрованого науково-виробничого об'єднання в агропромисловому виробництві як сукупність організаційних структур науки і виробництва, поєднаних комплексом відповідних форм і методів управління, спрямованих на розвиток прямих науково-виробничих зв'язків за допомогою механізмів інтеграції (кооперації, корпоратизації та кластеризації), а також системи і методів консалтингової діяльності, за допомогою яких забезпечується єдність цілей, синхронність, пропорційність і ритмічність діяльності всіх складових ланок системи «виробники – інновацій – система поширення сільськогосподарських знань та інформації – споживачі інновацій» та ефективність інноваційного процесу (рис. 6).

Просування інноваційної продукції на ринку від виробника до споживача пов'язане із трансакційними витратами, що включають подолання бар'єрів стосовно пошуку контрагента і гаранта, налагодження необхідних зв'язків, підготовки і здійснення комунікації (переговорів).

Автором запропоновано модель акумуляції фінансових ресурсів для реалізації стратегії інноваційного розвитку економіки на основі створення Аграрного фонду наукових знань, основними напрямками діяльності якого є аналіз агропромислового виробництва, соціального розвитку села та інтелектуального розвитку суспільства, стратегічні дослідження розвитку галузі, фінансування інноваційного бізнесу на

ранніх стадіях його розвитку, розробка механізму приватно-державного партнерства для стійкого і збалансованого економічного зростання, підвищення рівня міжнародної кооперації і конкурентоспроможності аграрного сектору.

Рис. 6. Організаційно-економічний механізм діяльності інтегрованого науково-виробничого об'єднання*

* Розроблено автором

Для агропромислового виробництва України найдоцільнішим є інтегроване науково-виробниче об'єднання (структура вищого рівня): асоціація, кластер, консорціум. Інтеграція підприємств на основі задуму про спільну участь у ринку з однотипною кінцевою продукцією дозволяє забезпечити цивілізовані і стійкі взаємини між підприємствами виробниками, стимулює впровадження перспективних напрацювань та інноваційну активність підприємств. У кінцевому підсумку це призводить до зростання прохідності товарів на ринку за рахунок незначного зниження ціни товару і попиту на нього з боку споживача. Доцільність об'єднання окремих розрізнених підприємств в інтегровані науково-виробничі об'єднання можна проілюструвати таким чином: група підприємств, що виробляють однотипну продукцію, займає ринок з ємністю M . На ринок кожне i -підприємство поставляє продукцію в грошовому вираженні:

$$M = k_i m_i, \quad (2)$$

де: $k = 1 + \frac{\text{прибуток}}{100}$ – коефіцієнт, що враховує збільшення ціни продукту за рахунок прибутку, m_i – товарна маса в грошовому вимірі.

При цьому місткість ринку M_{Π} визначається за формулою:

$$M_{\Pi} = \sum_{i=1}^n M_i = \sum_{i=1}^n k_i m_i, \quad (3)$$

де n – кількість підприємств на ринку з однаковою продукцією.

Метою об'єднання підприємств є встановлення цивілізованих і стійких взаємовідносин між учасниками ринку для одержання стійкого й довгострокового прибутку від спільної діяльності. У цьому випадку учасниками об'єднання встановлюється єдина для всіх підприємств ставка прибутку, а ємність $M_{\Pi O}$ ринку в грошовому вираженні буде визначатися як:

$$M_{\Pi O} = \tilde{k} \sum_{i=1}^n m_i, \quad (4)$$

де в запропонованому прикладі $\tilde{k} = \frac{\sum_{i=1}^n k_i}{n}$ – середній коефіцієнт, що враховує збільшення ціни продукту через прибуток. При цьому місткість ринку відповідно стає більшою, ніж без об'єднання підприємств, тобто:

$$M_{\Pi} < M_{\Pi O}. \quad (5)$$

Як наслідок, це дає можливість збільшити прибуток усім підприємствам за незначного зниження попиту на продукцію або, використовуючи внутрішні резерви об'єднання, знизити ціну на продукцію, стимулюючи попит без завдання шкоди для підприємств. У разі такого підходу створюються передумови для високоефективного поєднання сільського господарства з промисловістю, формується єдиний соціально-економічний процес інтеграції і координації діяльності підприємств агропромислового виробництва, що сприяє просуванню інноваційної продукції на відповідний сегмент ринку.

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено теоретичні узагальнення та оцінку стану інноваційного розвитку економіки України і АПВ, а також запропоноване нове методологічно й методично обґрунтоване вирішення проблеми формування умов для підвищення ефективності інноваційно-інвестиційних процесів в АПВ на основі розвитку форм інтеграції науки та виробництва.

Результати проведеної роботи дали можливість аргументувати теоретико-методологічні засади та організаційно-практичні рекомендації з вирішення цієї проблеми і зробити такі висновки:

1. Інтелектуалізація економіки на засадах використання інновацій є основою забезпечення ефективності господарської діяльності підприємств та

конкурентоспроможності продукції. Інновація як економічна категорія відображає найзагальніші та найсуттєвіші властивості, ознаки, зв'язки і відносини, що виникають у процесі виробництва та вкладень інвестиційних ресурсів на реалізацію нововведень. Дослідження генезису економічної категорії «інновація» дало можливість встановити різні погляди на її змістовне визначення, а в межах нашого дослідження обґрунтувати категорію «інновація» як принципово нові продукти (послуги, рішення), вироблені й реалізовані з метою досягнення успіху компанії (суб'єкта діяльності) на ринку шляхом надання споживачам усвідомлених споживчих переваг і водночас процес, який в сукупності з діями суб'єкта, законодавчих заходів уряду країни і його виконавчих структур забезпечує стимул-реакцію до інновації.

2. В процесі узагальнення теоретичних поглядів на проблемні питання інноваційного розвитку в системі економіки знань поглиблено розуміння сутності понять «новація», «нововведення», «інноваційна діяльність», «інноваційний розвиток», «інноваційний процес», «управління системою інноваційного розвитку».

3. Функціональний підхід до дослідження процесу зміни функцій підприємства на певній стадії розвитку економіки та теорії методології таксонів дав можливість класифікувати види інноваційної продукції в АПВ за групами: техніко-технологічні, селекційно-генетичні, організаційно-економічні, соціально-екологічні, системно аналізувати й прогнозувати стан ринку інноваційної продукції та результативність заходів щодо забезпечення інноваційного розвитку агропромислового виробництва.

4. Концептуальний підхід, що базується на єдності інноваційних та інвестиційних процесів, сприяє забезпеченню отримання та комерціалізації наукових здобутків, винаходів, нових технологій, видів продукції і послуг, концептуальних виробничих, фінансових, адміністративних та інших рішень і результатів інтелектуальної діяльності. Його результати в грошовому виразі проявляються у розмірах інвестицій споживачів у освоєння науково-технічних нововведень.

5. Інтегрований підхід до організації інноваційно-інвестиційного процесу на основі поєднання життєвих циклів новацій (з позицій їх виробників) та нововведень (з позицій їх споживачів) з виділенням етапів, що включають фундаментальні і прикладні дослідження, науково-технічні розробки та консультаційні послуги, інвестиції в основний капітал на освоєння науково-технічних нововведень, науково-консультаційний супровід та інвестування в основний капітал на поліпшення інноваційної продукції, забезпечує узгодження інтересів виробників і споживачів інновацій, скорочення термінів та підвищення соціально-економічної ефективності розробки і впровадження інновацій.

6. Визначення ефективності інноваційно-інвестиційного процесу за контрольними точками і етапами дає можливість споживачеві і виробникові інновацій уточнювати взаємні вимоги, уникати невдач і ризиків у процесі реалізації інноваційного проекту. Імітаційна модель системи «виробник інноваційної продукції – поширення знань та інформації – споживач інновації» поглиблює розуміння сутності процесів інтеграції науки з виробництвом, особливостей їх

розвитку в АПВ.

7. Методологічні підходи до визначення тісноти зв'язків між наукою і виробництвом та встановлені варіанти розвитку інтеграційних взаємодій у ланках системи та етапах інноваційного процесу дає змогу здійснювати оцінку стану розвитку інтеграційних процесів та визначати раціональні організаційні взаємодії учасників ринку інновацій в АПВ, удосконалювати його інфраструктуру.

8. Порівняльний аналіз розмірів витрат на реалізацію інноваційно-інвестиційних процесів за їх етапами в економіці України та в її аграрному секторі, а також у країнах ЄС, ОЕСР, Російській Федерації свідчить про порушене в Україні співвідношення витрат між етапами (стадіями) інноваційно-інвестиційного процесу, особливо на етапах прикладних досліджень і науково-технічних розробок та консультаційних послуг, що негативно впливає на розміри інвестиційних вкладень в основний капітал та на інноваційну активність підприємств.

9. Аналіз статистичної інформації, звітів установ НААН та опитування виробників і споживачів інновацій висвітлив основні недоліки інноваційно-інвестиційного процесу в АПВ України, що включають недостатні обсяги фінансування аграрної науки, нерозвиненість інфраструктура ринку інновацій в АПВ, недостатню активну позицію аграрної науки в конкурентній боротьбі за ринки збуту наукоємної продукції, недостатньо розвинені зв'язки з виробниками сільськогосподарських машин, обладнання, добрив, засобів захисту, труднощі в залученні кредитів, використанні прибутків для розвитку матеріально-технічної бази наукових установ тощо.

10. Вирішення проблеми підвищення ефективності інноваційно-інвестиційних процесів в АПВ потребує удосконалення механізму фінансування наукової діяльності, формування розвиненого ринку інновацій та формування прямих інтеграційних зв'язків у системі «виробники інновацій – поширення сільськогосподарських знань та інформації – споживачі інновацій».

11. Обґрунтування складових інфраструктури ринку інновацій в АПК з виробничо-технологічним, фінансовим, кадровим, інформаційним, збутовим, консалтинговим складниками дає змогу забезпечити формування умов для збалансованого попиту і пропозиції на різні види інноваційної продукції.

12. Розроблений організаційно-економічний механізм формування та діяльності інтегрованих науково-виробничих об'єднань сприяє створенню замкнутих ланцюгів просування інновацій від виробників до споживачів та цілеспрямованому розвитку прямих інтеграційних зв'язків між наукою і виробництвом з використанням форм кооперації, корпоратизації, кластеризації та методів консалтингового обслуговування. Систематизація складових системи регулювання ринку інноваційної продукції в АПВ з виділенням чинників ринкового, міжгосподарського, внутрігосподарського і державного регулювання сприяє обґрунтуванню вибору державних пріоритетів під час розподілу ресурсів між етапами інноваційно-інвестиційного процесу та напрямами наукових досліджень.

13. Для удосконалення організаційно-економічного механізму підтримки і стимулювання інноваційної діяльності в АПВ на засадах приватно-державного партнерства пропонується створити Аграрний фонд наукових знань як складову

частину загальнодержавного Фонду підтримки наукових знань, а також мережу інноваційних бірж для залучення додаткових інвестицій на здійснення інноваційних процесів в АПК.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ НАУКОВИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Монографії і

1. Ломаченко Т. И. Рынок инноваций в АПК: теория, методология и организация : моногр. / Ломаченко Т. И. – К. : ННЦ ІАЕ, 2010. – 376 с. (23,5 д.а.).

2. Ломаченко Т. И. Инновационная стратегия развития АПК региона / Т. И. Ломаченко // Стратегические приоритеты развития экономики Крыма : кол. моногр. / [Абдуллаев Р.А., Зиядинова Н.Р., Ломаченко Т.И. и др.] ; под. общей ред. Р.А. Абдуллаева. – Симф. : Доля, 2007. – С. 49–62 (28,0 д.а., особистий внесок – інноваційна стратегія розвитку АПК регіону, 1,06 д.а.).

Статті у наукових фахових виданнях

3. Ломаченко Т. И. Оценка финансового состояния АПК Крыма / Т. И. Ломаченко // Наукові праці Кримського державного аграрного університету. – Сімф., 2002. – Вип. № 70. – С. 266–270 (Серія “Економічні науки”) (0,44 д.а.).

4. Ломаченко Т. И. Общегосударственные аспекты иностранного инвестирования и условия получения инвестиционных ресурсов в экономику Автономной Республики Крым / Т. И. Ломаченко // Схід. – Донецьк. – 2003. – № 1 (51). – С. 22–25 (0,44 д.а.).

5. Ломаченко Т. И. Технология использования интеллектуального потенциала для ее внедрения в производство / Т. И. Ломаченко // Наукові праці Кримського державного аграрного університету. – Сімф., 2004. – Вип. № 82. – С. 145–147 (Серія “Економічні науки”) (0,31 д.а.).

6. Ломаченко Т. И. Методологические основы инновационного развития экономики / Т. И. Ломаченко // Экономика и управление. – 2005. – № 6. – С. 40–45 (0,44 д.а.).

7. Ломаченко Т. И. Классификационные концепции инновационного развития / Т. И. Ломаченко // Культура народов Причерноморья. – 2006. – № 73. – С. 37–40 (0,38 д.а.).

8. Ломаченко Т. И. Генезис методических решений в теории инновации / Т. И. Ломаченко // Економіка: проблеми теорії та практики : зб. наук. праць : у 3 т. – Дніпропетровськ, 2007. – Вип. 226. – Т. I. – С. 167–172 (0,50 д.а.).

9. Ломаченко Т. И. Предложения по управлению инновационным процессом в АПК АР Крым / Т. И. Ломаченко // Наукові праці вчених Південного філіалу «Кримський агротехнологічний університет» Національного аграрного університету. – Сімф., 2007. – Вип. 99. – С. 80–91 (0,81 д.а.).

10. Ломаченко Т. И. Проблемы и пути инновационного развития АПК Крым / Т. И. Ломаченко // Наукові праці вчених Південного філіалу «Кримський агротехнологічний університет» Національного аграрного університету. – Сімф., 2007. – Вип. 106. – С. 313–318 (0,44 д.а.).

11. Ломаченко Т. И. Формализация понятийного поля категориального аппарата теорий инноваций / Т. И. Ломаченко // Зб. наук. праць Черкаського державного технологічного ун-ту. – Черкаси, 2007. – Вип. 17. – С. 43–45 (Серія “Економічні науки”) (0,63 д.а.).

12. Ломаченко Т. И. Роль бюджетного финансирования четырех секторов экономики Украины / Т. И. Ломаченко // Культура народов Причерноморья. – 2008. – № 149. – С. 32–35 (0,38 д.а.).

13. Ломаченко Т. И. Человеческий и интеллектуальный капитал, вопросы его воспроизводства / Т. И. Ломаченко // Економіка: проблеми теорії та практики : зб. наук. праць : у 4 т. – Дніпропетровськ, 2008. – Вип. 235. – Т. II. – С. 275–281 (0,44 д.а.).

14. Ломаченко Т. И. Влияние формирования человеческого капитала лиц с высшим образованием на рост валовой добавленной стоимости экономики региона / Т. И. Ломаченко // Економіка: проблеми теорії та практики : зб. наук. праць : у 5 т. – Дніпропетровськ, 2008. – Вип. 236. – Т. V. – С. 1132–1139 (0,63 д.а.).

15. Ломаченко Т. И. Инновационное развитие экономики Украины требует совершенствования структуры бюджетного финансирования / Т. И. Ломаченко // Економіка: проблеми теорії та практики : зб. наук. праць : у 3 т. – Дніпропетровськ, 2008. – Вип. 246. – Т. II. – С. 320–327 (0,69 д.а.).

16. Ломаченко Т. И. Конкурентоспособность инновационного рынка услуг и товаров в свете требований ВТО / Т. И. Ломаченко // Культура народов Причерноморья. – 2009. – № 174. – Т. II. – С. 171–174 (0,63 д.а.).

17. Ломаченко Т. И. Основные направления инновационного развития аграрной экономики и их оценка / Т. И. Ломаченко // Економіка: проблеми теорії та практики : зб. наук. праць : у 5 т. – Дніпропетровськ, 2009. – Вип. 256. – Т. III. – С. 757–765 (0,63 д.а.).

18. Ломаченко Т. И. Сущность, особенности и цели инновационного процесса в сельском хозяйстве / Т. И. Ломаченко // Культура народов Причерноморья. – 2009. – № 174. – Т. I. – С. 71–74 (0,63 д.а.).

19. Ломаченко Т. И. Особенности формирования цены на инновационные услуги и продукцию сельского хозяйства / Т. И. Ломаченко // Культура народов Причерноморья. – 2009. – № 175. – Т. II. – С. 17–21 (0,44 д.а.).

20. Ломаченко Т. И. Инновационное развитие как основа создания высококонкурентного аграрного сектора экономики / Т. И. Ломаченко // Зб. наук. праць Черкаського державного технологічного ун-ту. – Черкаси, 2009. – Вип. 24. – Ч. II. – С. 241–244 (Серія “Економічні науки”) (0,50 д.а.).

21. Ломаченко Т. И. Концептуальные положения формирования рынка инноваций и его структуры в аграрном секторе / Т. И. Ломаченко // Економіка: проблеми теорії та практики : зб. наук. праць : у 7 т. – Дніпропетровськ, 2010. – Вип. 259. – Т. IV. – С. 830–838 (0,56 д.а.).

22. Ломаченко Т. И. Инновационные механизмы функционирования предпринимательских структур / Т. И. Ломаченко // Економіка: проблеми теорії та практики : зб. наук. праць : у 6 т. – Дніпропетровськ, 2010. – Вип. 260. – Т. VI. – С. 890–897 (0,63 д.а.).

23. Ломаченко Т. И. Государственные программы регулирования аграрного сектора экономики / Т. И. Ломаченко // Культура народов Причерноморья. – 2010. – № 180. – С. 163–166 (0,69 д.а.).
24. Ломаченко Т. И. Стратегия продвижения услуг и товаров инновационного рынка / Т. И. Ломаченко // Культура народов Причерноморья. – 2010. – № 183. – Т. 2. – С. 107–110 (0,38 д.а.).
25. Ломаченко Т. И. Агропромышленный комплекс Украины как потребитель результатов инновационной деятельности / Т. И. Ломаченко // Економіка: проблеми теорії та практики : зб. наук. праць. – Дніпропетровськ, 2010. – Вип. 265. – Т. VIII. – С. 2211–2220 (0,69 д.а.).
26. Ломаченко Т. И. Современные формы финансового обеспечения инновационной сферы с участием государства / Т. И. Ломаченко // Культура народов Причерноморья. – 2010. – № 177. – С. 99–103 (0,44 д.а.).
27. Ломаченко Т. И. Место и роль инновационных процессов внутри системы агропредприятий / Т. И. Ломаченко // Культура народов Причерноморья. – 2010. – № 189. – С. 192–198 (0,63 д.а.).
28. Ломаченко Т. И. Формирование спроса и предложения на инновационном рынке товаров и услуг / Т. И. Ломаченко // Економіка: проблеми теорії та практики : зб. наук. праць : у 7 т. – Дніпропетровськ, 2010. – Вип. 261. – Т. IV. – С. 1656–1664 (0,69 д.а.).
29. Ломаченко Т. И. Финансовые источники активизации инновационного рынка товаров и услуг / Т. И. Ломаченко // Экономика Крыма. – 2010. – №. 1 (30). – С. 73–76 (0,63 д.а.).
30. Ломаченко Т. И. Обоснование организационного механизма бизнес-консалтинга в аграрном секторе / Т. И. Ломаченко // Економіка: проблеми теорії та практики : зб. наук. праць : у 12 т. – Дніпропетровськ, 2010. – Вип. 262. – Т. IV. – С. 854–863 (0,75 д.а.).

Тези доповідей і науково-практичних конференцій

31. Ломаченко Т. И. Детерминирование объекта исследования в экономической науке / Т. И. Ломаченко : матеріали V всеукраїнської наук.-практ. конф. [“Стан та проблеми інноваційної розбудови України 2007”] : т. 6 // Інноваційний розвиток наукової думки в Україні (Дніпропетровськ, 2007 р.). – Дніпропетровськ : Наука і освіта, 2007. – С. 20–23 (0,19 д.а.).
32. Ломаченко Т. И. Концептуальные подходы к инновационному развитию АПК регионов / Т. И. Ломаченко // Дні науки : матеріали III міжнар. наук.-практич. конф. (Дніпропетровськ, 2007 р.). – Дніпропетровськ : Наука і освіта, 2007. – Т. 3. – С. 68–72 (Серія “Економічні науки”) (0,38 д.а.).
33. Ломаченко Т. И. Механизм инновационного развития сектора экономики / Т. И. Ломаченко // Наука и образование без граница–2007 : материалы за 3 международна науч.-практич. конф. (Болгарія, м. Софія, 2007 р.). – Софія : «Бял ГРАД – БГ» ООД, 2007. – Т. 6. – С. 25–27 (Економіка) (0,19 д.а.).
34. Ломаченко Т. И. Проблемы развития инновационной стратегии АПК региона / Т. И. Ломаченко // Wiadomosci naukowej mysli, 2007 : materialy

III Międzynarodowej naukowo-praktycznej konferencji : т. 4. – Prawo. Państwowy zarząd. – Przemysł : Nauka i studia, 2007. – S. 52–56 (Ekonomiczne nauki) (0,38 д.а.).

35. Ломаченко Т. І. Про відновлення людського й інтелектуального капіталу / Т. І. Ломаченко // Теорія і практика економіки : матеріали IV міжнар. наук.-практич. конф. : у 2 т. – Черкаси, 2007. – Т. 1. – С. 387–388 (0,19 д.а.).

36. Ломаченко Т. І. Теорія інновацій в системі економічних знань / Т. І. Ломаченко // Інтеграційні процеси і соціально-економічний розвиток : матеріали міжнар. наук.-практич. конф. вчених і фахівців (м. Сімферополь, 25–26 квіт. 2007 р.). – Сімф. : Таврія, 2007. – 171–172 (0,19 д.а.).

37. Ломаченко Т. І. Формалізація категоріального апарату описання інновацій / Т. І. Ломаченко // Актуальні проблеми соціально-економічного розвитку регіонів : тези доп. III всеукр. наук.-практич. конф. – Сімф. : НІЦ КІПУ, 2007. – С. 160–162 (0,19 д.а.).

АНОТАЦІЯ

Ломаченко Т. І. Інноваційний розвиток агропромислового виробництва України: теорія, методологія і організація. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством. – Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки», Київ, 2011.

Висвітлено основні положення формування умов для розвитку інноваційно-інвестиційних процесів в аграрному секторі економіки України, впровадження наукових результатів у виробництво.

Обґрунтовано механізм формування інтегрованого науково-виробничого об'єднання в аграрній сфері економіки; необхідність посилення державної підтримки інноваційного розвитку в агропромисловому виробництві України за основними бюджетними програмами; цільову спрямованість системи регулювання ринку інноваційної продукції; механізм реалізації просування інноваційної продукції за активного розвитку інтегрованих форм суб'єктів господарювання.

Розроблено імітаційну модель системи «виробник інноваційної продукції – поширення знань та інформації – споживач інноваційної продукції»; концептуальний підхід до організації інноваційного процесу на основі сполучення етапів життєвих циклів новацій (з позицій виробників інноваційних товарів) і нововведень (з позицій споживачів інноваційних ресурсів).

Запропоновано основні та перспективні форми державної фінансової підтримки інноваційної діяльності в агропромисловому виробництві на основі створення коопераційних засад, сприяння інтеграції, розвитку приватно-державного партнерства, а також трансакційний механізм інноваційної діяльності як спосіб зниження витрат просування інноваційних розробок в агропромисловому виробництві.

Ключові слова: інноваційна діяльність, нововведення, економічний розвиток, агропромислове виробництво, ринок, попит, інфраструктура, інвестиції, інтеграція, економічна ефективність.

АННОТАЦИЯ

Ломаченко Т.И. Инновационное развитие агропромышленного производства Украины: теория, методология и организация. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени доктора экономических наук по специальности 08.00.03 – экономика и управление национальным хозяйством. – Национальный научный центр «Институт аграрной экономики», Киев, 2011.

Предложено решение важной научной проблемы по формированию условий для развития инновационно-инвестиционных процессов в агропромышленном производстве Украины. С их помощью обеспечивается эффективное функционирование экономики с реализацией оперативного продвижения продукции и услуг к потребителю, повышение их конкурентоспособности на внутреннем, а также внешних рынках. Разработаны теоретически-методологические и практические подходы к созданию реально действующего механизма преобразования научных знаний в продуктовые.

Представлен критический анализ толкований инновационного процесса, его структуры, классификации инноваций, проанализированы особенности инновационного процесса в аграрном секторе с выявлением и систематизацией основных проблем, возникающих в АПП на пути освоения инноваций. Обобщение теоретических взглядов на проблемные вопросы инновационного развития в системе экономических знаний углубило понимание категории «инновация» и дало возможность концептуально развить понятия «новация», «нововведение», «инновационная деятельность», «инновационное развитие», «инновационный процесс», «управление системой инновационного развития».

Обоснована классификация видов инновационной продукции в АПП и услуг по их освоению, позволяющая системно анализировать и прогнозировать состояние рынка и результативность мероприятий по инновационному развитию агропромышленного производства. Установлено, что возможность распространения инноваций определяется их способностью сохранения неизменными технико-экономических и эксплуатационных параметров новой продукции при взаимодействии между инноватором и внешней средой (экономической, социальной, политической и т.п.) на макро- и микроуровне.

Установлена необходимость создания в аграрном секторе собственной модели механизма государственного управления. Эта модель включает систему мер воздействия государства на экономические отношения субъектов хозяйствования. Разработан концептуальный подход к организации инновационного процесса на основе совмещения этапов жизненных циклов новаций (с позиций производителей инновационных товаров) и нововведений (с позиций потребителей инновационных ресурсов), что позволяет согласовать их интересы, сократить сроки и повысить экономическую эффективность разработки и внедрения инноваций.

Обоснован метод итерации применительно к анализу эффективности инновационного процесса по контрольным точкам и этапам, позволяющий потребителю и производителю инноваций уточнять взаимные требования и избегать неудач и рисков в реализации инновационного проекта. Разработана имитационная модель системы «учреждение (предприятие) – распространение (реализация) знаний

и информации (консалтинг) – потребитель (предприятия производства сельскохозяйственной продукции, переработки, сервиса)», что позволяет создавать и эффективно внедрять в производство научно-технические разработки, обеспечивать их продвижения на рынке инновационной продукции.

Предложен механизм формирования интегрированного научно-производственного объединения в аграрной сфере экономики, обеспечивающий необходимые конкурентные преимущества и эффективное функционирования всех его структур в органическом взаимодействии с инфраструктурой рынка инноваций (производственно-технологической, консалтинговой, финансовой, кадровой, информационной и сбытовой), что позволяет создать условия для сбалансирования спроса и предложения на разные виды инновационной продукции.

Важным направлением повышения эффективности инновационной системы АПП является усиление государственной поддержки инновационного развития в агропромышленном производстве по основным бюджетным программам. Предложены основные и перспективные формы государственной финансовой поддержки инновационной деятельности в отрасли на основе создания кооперационных платформ, содействия интеграции, развития частного и государственного партнерства.

Определена целевая направленность системы регулирования рынка инновационной продукции, создающая условия для вложения капитала в отрасль, увеличения сбыта, стратегии ценообразования, действующая в системе интегрированного научно-производственного объединения на макро- и микроуровне с учетом организационно-экономического механизма поддержки инновационной деятельности агропромышленного производства, включающего организационный, экономический и социальный блоки. Разработан механизм снижения трансакций в инновационной деятельности как способ продвижения инновационных разработок в агропромышленном производстве. Обоснован механизм реализации продвижения инновационной продукции при активном развитии интегрированных форм субъектов хозяйствования.

Ключевые слова: инновационная деятельность, нововведение, экономическое развитие, агропромышленное производство, рынок, спрос, инфраструктура, инвестиции, интеграция, экономическая эффективность.

ANNOTATION

Lomachenko T.I. Innovative development of agro-industrial production in Ukraine: theory, methodology and organization. – Manuscript.

The dissertation on reception scientific degrees of the Doctor of Economics on a speciality 08.00.03 – economy and management of national economy. – Kyiv, the National centre of science «Institute of agrarian economy», 2011.

The dissertation offers a solution to an important scientific problem to create conditions for the development of innovative processes in the agricultural production of Ukraine to ensure effective functioning of the economy with the implementation of rapid promotion of products and services of agricultural production to the consumer, to improve their competitiveness on domestic and external markets.

Studies have shown the need for agro-industrial production of its own model of the polity, including the impact of the state system of measures on economic relations of economic entities.

Justified: iteration method applied to the analysis of the effectiveness of the innovation process on control points and stages, the mechanism for forming an integrated research and production association in the agrarian economy, the need to strengthen public support for innovation development in the agricultural production of Ukraine on key budgetary programs, the task orientation of the system regulating the market of innovative products; mechanism for promoting implementation of innovative products with the active development of the integrated forms of business entities.

Developed a simulation model of the producer of innovative products - knowledge and information - consumer product innovation ", a conceptual approach to the innovation process based on combining the life cycle of innovations (in terms of manufacturers of innovative products) and innovation (in terms of consumer innovation resources).

The basic and advanced forms of state financial support for innovation in the agricultural industry through the creation of cooperation platforms, facilitating integration of public-private partnerships, as well a transactional mechanism innovation as a way to promote innovation in agricultural production.

Key words: innovation, innovation, economic development, agro-industry, market demand, infrastructure, investment, integration, economic efficiency.

Підписано до друку _____.____.201__ р. Формат 60×84/16. Папір офсетний.
Ум. друк арк. 1,9. Обл.-вид. арк. 1,9. Наклад 100 пр. Зам. _____.

Видання та друк – Національний науковий центр “Інститут аграрної економіки”
03127, м. Київ-127, вул. Героїв Оборони, 10.

Свідоцтво суб’єкта видавничої справи ДК № 2065 від 18.01. 2005 р.